

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

ΤΣΕΓΚΕΛΚΙΟΪ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΥΠΟ ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ

Τὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ὁ Ναός. — Ἡ Μορφωτικὴ, Φι-
λανθρωπικὴ καὶ παραθεριστικὴ τοῦ κίνησης. — Οἱ εἰδύμοι
τύποι καὶ τὰ πανηγύρια τοῦ

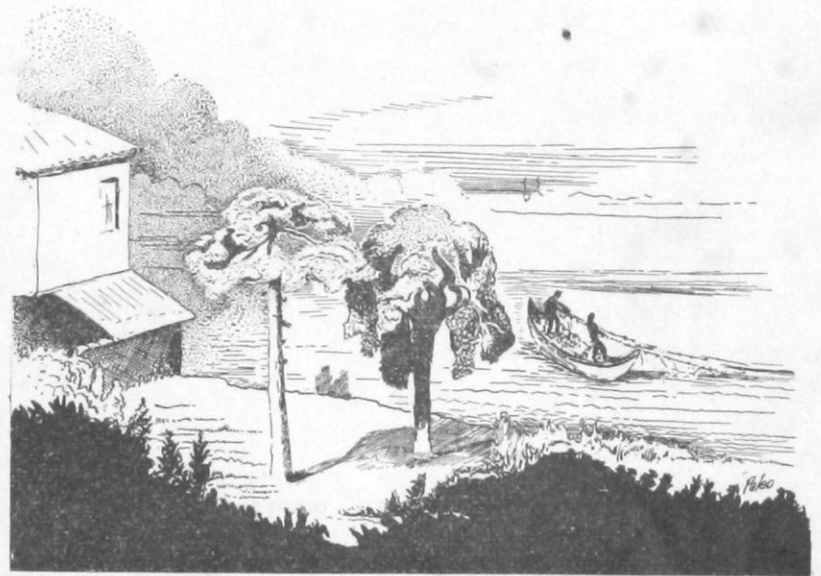
1951
—
ISTANBUL

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

ΤΣΕΓΚΕΛΚΙΟΪ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΥΠΟ ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ

Τὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ὁ Ναός. — Ἡ Μορφωτικὴ, Φι-
λανθρωπικὴ καὶ παραθεριστικὴ τοῦ κίνησος. — Οἱ εἰθυμοὶ
τύποι καὶ τὰ πανηγύρια τοῦ

1951
—
ISTANBUL

ΠΡΟΤΥΧΟΜΑΤΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΤΣΕΡΚΕΛΚΙΟΥ
ΕΣΤΡΙΑ ΤΗΜΕΝΤΑ ΚΑΙ ΤΣΕΡΚΕΛΚΙΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ

ΜΕΓΑΛΟ
SISMANOGIIO

Τὸ τεύχος αὐτὸ τυπώθηκε στὸ τυπογραφεῖο «Μερκέζ» τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1950. Τὰ σχέδια καὶ οἱ εἰκόνες φροντισμένες ἀπὸ τὸν Νίκο Παλαιόπουλο. Φωτογραφικὰ τὰ τοπεῖα καὶ τὰ ἰδρύματα προβάλλονται μὲ τὸ φακὸ τοῦ ἐρασιτέχνη Ζηνοβίου Κυριακίδη προέδρου τῆς Κοινότητος.

Τὸ λεύκωμα αὐτὸ τὸ ἀφιερώνουμε σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ τους καὶ τὸ νοσταλγοῦν.

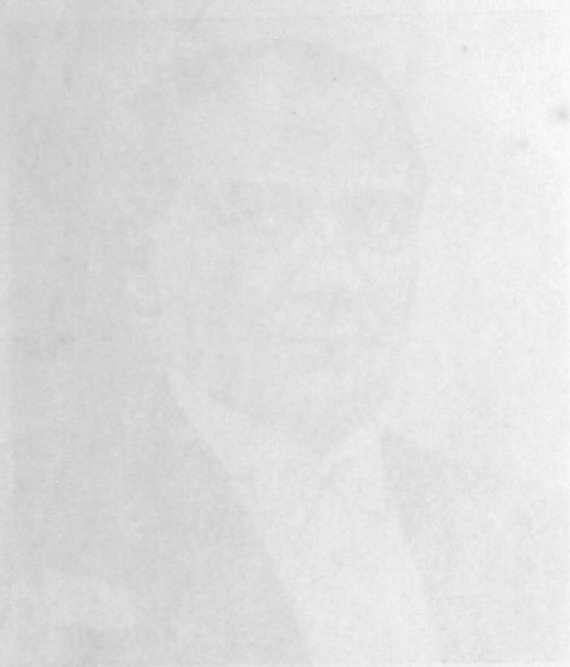
Ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ

Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΑΤΑΤΟΥΡΚ

 SISMANOGLIO
MEGARON

ΣΥΝΟΤΗΤΑΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ

MEΓΑΡΟ
SISMANOGIIO

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α΄
Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΜΑΣ

Ὁ Παναγιώτατος Σχολάζων Πατριάρχης καὶ Πρόεδρος Ἐφέσου

κ. ΜΑΞΙΜΟΣ

τοῦ ὁποίου ἡ μορφή καὶ τὸ ὄνομα ἔχουν συνδεθῆ μετὰ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς κοινότητος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ποιμαντορίας του ὡς μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ κατὰ τὴν Πατριαρχεῖαν του. Τεκμήριον ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΔΡΟΥ

Ὁ Χαλκηδόνος ΘΩΜΑΣ
Ὁ μητροπολίτης καὶ Ποιμέναρχης μας

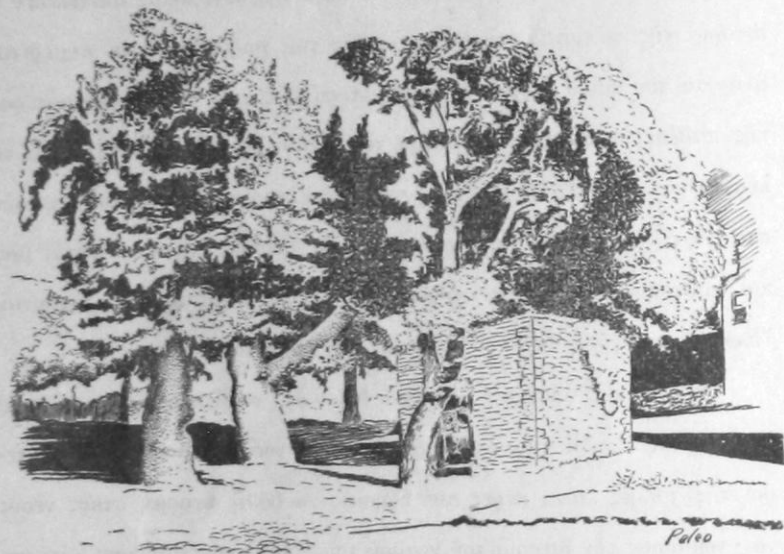
MEGAKO
SISMANOGGIO

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Κάποτε σὲ συγκέντρωσιν φίλων, θέμα τῆς συνομιλίας ἀπετέλεσεν ἡ ἱστορία τῆς τελευταίας πενηκονταετίας τοῦ χωριοῦ μας, αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι του καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀντιμετωπίσεώς των. Καὶ ὁ ἀρχαιότερος τῆς παρέας, ἀφίνοντας τὸ ζήτημα τῶν ἀναγκῶν τῆς Κοινότητος νὰ τὸ λύσουν οἱ ἀεμόδιοι, ἔρριψε τὴν γνώμην νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ ριφθοῦν στὸ χαρτὶ ὅσα στοιχεῖα κατέχουμε γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Κοινότητός μας καὶ νὰ ἐκδοθοῦν ὑπὸ τύπον ἡμερολογίου ἢ λευκώματος τὴν Πρωτοχρονιά. Ἔτσι γεννήθηγε ἡ ἰδέα τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος βιβλίου.

Φιλολογικὲς ἀξιώσεις δὲν ἔχει θεβαίως, νομίζουμε ὅμως πὼς θὰ ἐπιτύχη τοῦ σκοποῦ του, καὶ αὐτὸς εἶναι νὰ νοσταλγήσουν οἱ ἀρχαιότεροι τῆς παλιῆς καλῆς μέρες πού ἔζησαν, νὰ δοθῇ ἀφορμὴ στοὺς νέους νὰ γνωρίσουν τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ τους καὶ προσπαθήσουν κατὰ καὶ αὐτοὶ νὰ συντελέσουν γιὰ τὴν πρόοδό του καὶ τέλος νὰ κάμῃ νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὸ Ἰσραήλ οἱ ξένοι, πού πολλοὶ δὲν τὸ ἔχουν κὰν γνωρίσει. Ταυτόχρονα μὲ τὰ ἀνωτέρω ἢ διάθεσις τοῦ λευκώματος θὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ κάποιον ὄλικὸ ὄφελος γιὰ τὸ σχολεῖο μας, πού τόσην ἀνάγκην ἐνισχύσεως ἔχει κατόπιν τῆς προσθήκης ἐφέτος πέμπτῃς τάξεως.

Ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ

Ἡ πλατεῖα (μεϊδάνι) τοῦ Γενῆ Μαχαλά

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα πε-
ρίπου τὰ χωριά τοῦ Βοσπόρου καὶ
τὸ Τσεγκέγκιοϊ ἔχει τὴν ἱστορία
του. Ἡ περιφέρεια ποῦ βρίσκεται
σήμερα τὸ Τσεγκέγκιοϊ ἐκαλεῖτο ἐ-
πὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν Πρό-
χθοι ἢ Βρόχθοι. Ἐδῶ τὴν ἐποχὴν ἐ-
κείνην εὐρίσκετο τὸ βασιλικὸ ἀνά-
κτορο ποῦ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινι-
αὸς καὶ ἡ βασίλισσα Θεοδώρα με-
τέτρεψαν σὲ μοναστήρι τῶν μετα-
νουουσῶν γυναικῶν· στὸ μοναστήρι
αὐτὸ ποῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα «Μετάνο-
ισία» ἐφιλοξενοῦντο αἱ ἁμαρτω-
λαὶ γυναῖκες ποῦ ἀπεφάσιζαν νὰ ἐ-
πανέλθουν στὸν ἐνάρετο βίον. Ὁ
Προκόπιος μεταξὺ ἄλλων λέγει...
«καὶ πολλαῖς μὲν χρημάτων προσό-
δοις οἱ βασιλεῖς οὗτοι τοῦτο τὸ μο-
ναστήριον δεδώρηται· πολλαὶ δὲ
οἰκίας κάλλει τε καὶ πολυτελείᾳ
διαφερόντως ἐξαισίας ταῖς γυναιξὶ
παρὰ ψυχὴν ἐσομένην ὠκοδομήσαν-
το· ὡς μηδενὶ ἀναγκασθεῖσαι πρὸς
τὰ τῆς σωφροσύνης ἐπιτηδεύματα
τρόπῳ ὀπωσσοῖ ἀποκνήσωσιν». Δη-
λαδὴ ὁ σοφὸς αὐτοκράτωρ ἐφρόντι-
σε νὰ ἐξασφαλίσῃ στὶς γυναῖκες αὐ-
τὲς κάποια ψυχαγωγία καὶ εὐμά-

ρια γιὰ νὰ μὴ μετανοήσουν καὶ
ἐπιστρέψουν στὸν ἀκόλαστο βίον.

Πολλὴ συζήτηση μεταξὺ τῶν Βυ-
ζαντιολόγων ἔγινε καὶ μελάνη χύ-
θηκε γύρω στὸ ἐρώτημα ἂν Χρυ-
σοκέραμος ἐλέγετο τὸ Κουσκουν-
τζούκι ἢ τὸ Τσεγκέγκιοϊ. Εἶναι ὁ-
μως ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένο καὶ
θεβαιωμένο ὅτι κατὰ τὴν Ἄλωση
τὸ μὲν Κουσκουντζούκι ἐλέγετο Κο-
ζίνιζα καὶ Ἐρμολιανὴ ἐκ τοῦ ναοῦ
τῶν Ἀναργύρων Παντελεήμονος
καὶ Ἐρμολάου, τὸ δὲ χωριὸν μας ἐ-
καλεῖτο Χρυσοκέραμος ἀπὸ τὰ χρυ-
σοπράσινα κεραμιδιὰ ποῦ ἐκάλυ-
πταν τὴν στέγη τῆς Ἐκκλησίας
μας. Δείγματα τῶν κεραμιδιῶν
αὐτῶν σώζονται σὲ μιὰ ξύλινη θή-
κη στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁ-
γίου Γεωργίου ποῦ ἐλέγετο καὶ
«χρυσοκεραμιδᾶς».

Τὴν σημερινὴ ὀνομασία τοῦ Τσε-
γκέγκιοϊ οἱ μετὰ τὴν Ἄλωση συγ-
γραφεῖς διαφοροτρόπως τὴν δικαιο-
λογοῦν. Κατὰ τὸν Μ. Γεδεὼν ἐπὶ
Βυζαντινῶν τὸ χωριὸν ἔφερε καὶ τὸ
ὄνομα «Τὰ σ υ γ κ έ λ λ ο υ» ἀπὸ τὸ
ὀμώνυμο μοναστήρι ποῦ εὐρίσκετο
ἐδῶ, ἀπὸ παραφθορὰ δὲ τῆς λέξεως

σαν οί τάφοι τῶν προγόνων καί τῶν Εὐεργετῶν τῆς Κοινότητος. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τάφους αὐτοὺς σώζονται. Τὸ 1925 ὅταν ἐγίνε ἡ νέα ρυμοτομία καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώση, κόπηκε τὸ νότιο μέρος τοῦ τοίχου τοῦ αὐλογύρου, ὅλος ὁ Νάρθηκας, μέρος ἀπὸ τὸν πρόναο, ὅλος ὁ γυναικωνίτης καὶ τὰ τρία τέταρτα περίπου τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς ἐκκλησίας, πού ἔλαβε τὸ σημερινό της ἀναγκαστικὸ σχῆμα, παράδοξο γιὰ ναό.

Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀρχαία δὲν βλέπουμε στὴν ἐκκλησία. Αἱ δύο εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Γεωργίου χρονολογούνται μετὰ τὴν Ἄλωσιν. Εὐρίσκεται ἐπίσης καὶ ἀντίγραφον τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης. Ἄλλοτε ἡ ἐκκλησία διατηροῦσε ἕναν προϊστάμενο ἀρχιμανδρίτη, ἕνα ἐφημέριο, ἕνα ἱερέα καὶ διάκονο. Ἀργότερα τὸ προσωπικὸ περιωρίσθη σὲ προϊστάμενο, ἐφημέριο καὶ διάκονο. Τώρα ἕνας μόνον παπάς ἀντιμετωπίζει τίς θρησκευτικὰς ἀνάγκες τῶν Χριστιανῶν.

Πρὶν κοπῆ ἡ Ἐκκλησία, στὸ νάρ

θηκα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ ναοῦ καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ παγκαριοῦ, ὑπῆρχε μίᾶ εἰκόνα τῶν σάρων περίπου τετραγωνικῶν μέτρων, πού παρίστανε τὴν Δευτέρα Παρουσία. Ἐβλεπε κανεὶς τὸν Παντοκράτορα καὶ τοὺς Ἀγγέλους του νὰ παρακολουθοῦν ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν διαλογὴ τῶν προβάτων ἀπὸ τὰ ἐρίφια. Δεξιὰ τοῦ Θεοῦ ἦταν ὁ Παράδεισος καὶ ἀριστερὰ ἡ κόλαση, τὸ πελώριο δηλαδὴ ἀνοικτὸ στόμα τοῦ δράκοντα πού ἔβγαζε φλόγες. Ὁ Ἅγιος Πέτρος μὲ μίᾶ ζυγαριὰ ζύγιζε τὸν καθένα καὶ τὸν ἔστελλε στὸν προορισμό του. «Οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες» στὴ ζωὴ, οἱ κολασμένοι δηλαδὴ, προχωροῦσαν πρὸς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, ἦσαν δὲ ὅλοι κυρτοί, ξεροὶ καὶ κοκκαλιάρηδες σὲ βαθμὸ πού θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς ὁ τεχνίτης ζωγραφίζοντάς τους, εἶχε μοντέλλο ἀμαρτωλῶ τσορμπατζῆ.

Πολὺ καλὰ οἱ παλαιοὶ τὴν εἰκόνα αὐτὴν τὴν εἶχαν τοποθετήσῃ ἀντίκρου ἀκριβῶς στὸ παγκάρι, γιὰ νὰ βλέπουν οἱ τσορμπατζῆδες τί τύχη περιμένει τοὺς «φαύλους» καὶ νὰ συνέρχωνται.

ΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΟΥ

Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς μεγάλης ἀρετῆς τοῦ ἔθνους μας τῆς φιλοπατρίας δὲν εἶχον ὑπολειφθῆ οἱ χωριανοὶ μας. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν διαθέσει μέρος ἢ καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν των ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου μας. Καὶ ἡ Κοινότης τιμῶσα τὴν μνήμην τῶν καλῶν αὐτῶν παιδιῶν τῆς ἔχει ἀναγράψῃ τὰ ὀνόματά των στὴν στήλη τῶν Εὐεργετῶν κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειράν:

- 1ον) Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος.
- 2ον) Ἀναστάσιος Χαραλάμπους Παπαῖωακείμ.
- 3ον) Παῦλος Στεφάνοβικ Σκυλίτσης.
- 4ον) Σάββας Βογιατζῆς.
- 5ον) Ἀθηνά Πρωσίδα.
- 6ον) Θεοδόσιος Λουρέντζης.
- 7ον) Ἀδελφοὶ Χατζόπουλοι.
- 8ον) Αἰκατερίνη Ζαχοπούλου.
- 9ον) Ἰορδάνης Χ΄ Παυλίδης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁ Στεφάνοβικ Σκυλίτσης, ξένος πρὸς τὸ χωριὸν μας, εἶχε διαθέσει ὀγδόντα ὀκτὼ χρυσὰς λίρας γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ καζίνου τῆς Κοινότητος.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ

Σε παλαιότερη εποχή τὸ Κοινοτικό Σχολεῖο στεγαζόταν σὲ ξύλινο διόροφο κτίριο πὺ εὐρίσκτο

στὴν τοποθεσία τοῦ σημερινοῦ σχολικοῦ κτιρίου. Ἦταν μιὰ μικτὴ σχολὴ καὶ περιλάμβανε τμήμα ἀλληλοδιδασκτικὸ καὶ Ἑλληνικὸ. Ἀργότερα ἐχωρίσθησαν τὰ «ἄρρενα»

ἀπὸ τὰ «θήλεα» ἢ δὲ οἰκογένεια Ἀναστασιάδου ἐδώρησε στὴν Κοινότητα τὸ σπίτι πὺ βρίσκεται δίπλα στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ χρησιμεύσει γιὰ Παρθεναγωγεῖο. Ἐναντι τῆς δωρεάς ταύτης ἡ Κοινότης ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωση νὰ μοιράζει τὴν νύκτα τοῦ Μ. Σαββάτου, στὸν Ἐπιτάφιο δωρεὰν κεριὰ στὸ ἐκκλησιασμα.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωριοῦ δημιουργήθηκε ἡ ἀνάγκη οἰκοδομῆς νέου συγχρονισμένου σχολείου καὶ τὸ 1875 κτίσθηκε τὸ σημερινὸ σχολικὸ κτίριο. Διὰ νὰ

κτισθῆ τὸ σχολεῖο χρειάζονταν χρήματα καὶ αὐτὰ ἐξοικονομήθησαν ἀπὸ συνεισφορὰς τῶν χωριανῶν καὶ ἄλλων χριστιανῶν, ἀπὸ προσωρινὰ δάνεια πὺ οἱ δανεισταὶ τὰ χάρισαν κατόπιν στὴν ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν πώληση τοῦ πολυτίμου μεταλλοῦ πὺ ἐκάλυπτε τὶς εἰκόνες καὶ τὶς κανδηλὲς τῆς ἐκκλησίας καὶ πὺ ἦταν φαίνεται ἀρκετὸ. Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι ὅσοι δὲν μπορούσαν νὰ βοηθήσουν μὲ χρήματα δούλεψαν στὴν οἰκοδομὴ. Ἰδιαίτερη μνεῖα πρέπει νὰ γίνῃ στὴν μνήμη τοῦ Ἰωακείμ Ἀναστασιάδη ὁ ὁποῖος ποικιλοτρόπως βοήθησε γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τῆς σχολῆς. Μ' αὐτὸν τρόπο κτίσθηκε τὸ νέο σχολεῖο μὲ ἀρχιτέκτονα τὸν Πάτροκλο Καμπανάκη, κτίριο εὐρυχωρότατο, τὸ ἰσόγειο τοῦ ὁποῖου διετέθη γιὰ κελλιά τῶν ἱερέων καὶ τὰ δύο ἄλλα πατώματα γιὰ τὸ σχολεῖο (νηπιαγωγεῖο, ἀρρεναγωγεῖο καὶ παρθεναγωγεῖο).

Ἐχει καὶ τὸ σχολεῖο μας τὴν ἱστορία του καὶ τὴν ἀκμὴ του. Εἶχε τμήμα νηπιαγωγείου πὺ τροφοδοτοῦσε τὸ ἀρρεναγωγεῖο καὶ τὸ παρθεναγωγεῖο ἀμφότερα ἐξατάξια. Εἶχε δυὸ δασκάλους στὸ ἀρρεναγωγεῖο, δυὸ δασκάλισσες στὸ παρθεναγωγεῖο καὶ μιὰ νηπιαγωγό. Ἀργότερα προσελήφθη καὶ Τουρκοδιδάσκαλος γιὰ τὰ «ἄρρενα» ὁ περίφημος Σάββα ἐφέντης ιδιόρρυθμος τύπος δασκάλου. Ὅπως ἀναφέρει ὁ παλαίμαχος καὶ σεβαστὸς διδάσκαλος κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος πὺ διήθυνε τὸ Ἀρρενα-

γωγεῖο ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1892 κατὰ τὴν ἀναχώρησή του τὸ σχολεῖο ἀριθμοῦσε 100 παιδιὰ στὸ νηπιαγωγεῖο, 45 στὸ Παρθεναγωγεῖο καὶ 90 στὸ Ἀρρεναγωγεῖο.

Σύμφωνα μὲ τὸ τότε ἰσχύον πρόγραμμα τὰ Ἑλληνικὰ ἦσαν δυνατὰ καὶ στὴν ἕκτη τάξη τοῦ Ἀρρεναγωγείου διάβαζαν στὴ Χρηστομάθεια τοῦ Ραγκαβῆ, τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, τοὺς νεκρικοὺς διαλόγους καὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Λουκιανοῦ, τὴν Κύρου Ἀνάβασιν, τοὺς λόγους τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς Εὐτρόπιον καὶ τὴν πρὸς Δημόνικον παραίνεσιν τοῦ Ἰσοκράτους.

Μεταξὺ τῶν διδασκάντων στὸ σχολεῖο μας γιὰ τὸ νηπιαγωγεῖο ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλένης Τσερλέντη, Ζαφειροῦς Εὐγενίδου κατόπιν Κας Καρυστινοῦ, Ἐλισάβετ Βαλσαμάκη, Ἑλένης Βλάση, καὶ Κατίνας Ἀριστοκλέους. Στὸ Παρθεναγωγεῖο ἐδίδαξαν ἡ Αἰκατερίνη Βιτιδίλια, Ἀγγελικὴ Παντιᾶ, Σοφία Θειάφη, Κορνηλία Ἀπέργη, Σοφία Σεργιάδου καὶ ἄλλαι. Στὸ Ἀρρεναγωγεῖο ἐδίδαξαν μεταξὺ ἄλλων ὁ Ἐμμανουὴλ Στρατιδάκης, ὁ Γεώργιος Ἀερικὸς ὁ Γλαράκης, ὁ Ρίζος Γεωργιάδης καὶ λοιποὶ. Στὴν πρὸ τοῦ 1885 περίοδο στὸ ἀρρεναγωγεῖο ἐδίδαξε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἀράπογλου ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ὁ κατόπιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντίνος ὁ Στ' ὁ ἀπὸ Κυζίκου ὁ ὁποῖος ἐξώσθη ὡς ἀνταλλάξιμος, ἀπέθανε στὰς Ἀθήνας. Ὁ δάσκαλος ὅμως πὺ παρ' ὅλη τὴν αὐστη-

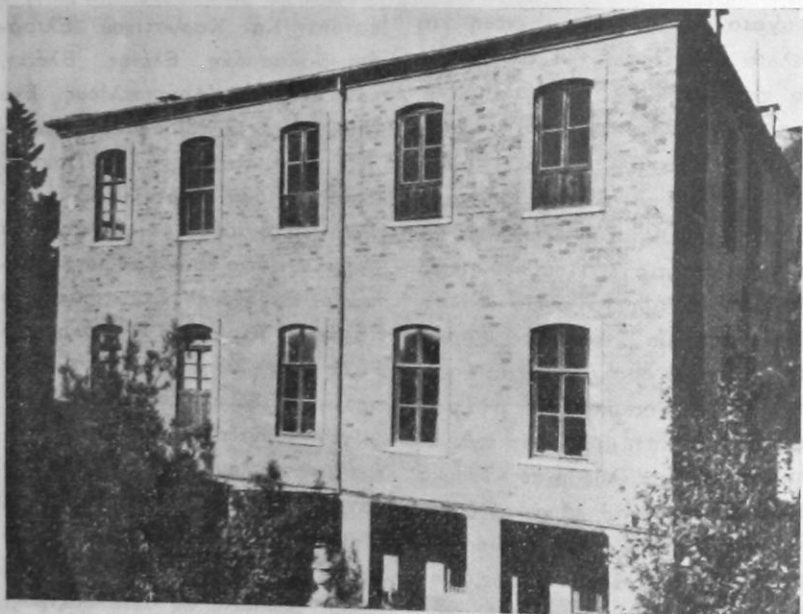
ρότητά του είχε σκλαβώσει τις καρδιές των μαθητών του ήταν ο Μάρκος Βιτάλης, Τήνιος την πατρίδα, προσελήφθη δάσκαλος στο άρρενα-γυμνάσιο περί το 1886.

Ἐλέγετο πὼς δὲν εἶχε δίπλωμα γυμνασίου αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ξέρη καλὰ τὴν δουλειά του. Ἦταν ἄριστος καλλιγράφος καὶ δυνατὸς στὰ μαθηματικά. Ἐπίστευε στὸ παλαιὸ παιδαγωγικὸ ἀξίωμα «ὅπου δὲν πίπτει λόγος πίπτει ράβδος» καὶ εἶχε ἀδυναμία στὴν βέργα τὴν ὁποῖαν συχνὰ δοκίμαζε στὶς πλάτες καὶ στὰ χέρια τῶν τεμπέληδων.

Ἦλθαν καὶ παρήλθαν διευθυν-

ταὶ ἀλλὰ αὐτὸς ἔμεινε στὴ θέση του.

Τὸ σχολεῖό μας σήμερὰ ὅπως ὅλα περὶ τοὺς Κοινοτικά σχολεῖα εἶναι μικτὴ τετρατάξιος σχολὴ με 26 παιδιὰ με δυὸ διδασκάλισσες καὶ μιὰ τουρκοδιδασκάλισσα. Στὸ ἀνορθωτικὸ πρόγραμμα τῆς νέας Ἐφοροεπιτροπῆς περιλαμβάνεται καὶ ἡ προσθήκη πέμπτης τάξεως ἐφέτος, γιὰ νὰ γίνῃ τὸ σχολεῖο πλήρης ἀστικὴ σχολὴ καὶ γιὰ νὰ ἔχουν τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν θὰ ἀκολουθήσουν ἀνώτερες σπουδές, ἀπολυτήριον ἀστικοῦ σχολεῖου νὰ τὰ χρησιμεύσῃ στὸν κατοπινὸ τους βίον.

ΤΑ ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ

Χωρὶὸ με Βυζαντινὴ ἱστορία ὅπως τὸ χωριὸ μας δὲν ἤμποροῦσε νὰ μὴ ἔχῃ ἀγίασματα καὶ πολλὰ μάλιστα. Ἀναφέρονται σὲ παλαιότερες ἐποχὲς τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, πίσω ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο τοῦ Κούλελη, τῆς Ἁγίας Μαρίας μεταξὺ Κούλελη καὶ χωριοῦ, ποὺ ἔχει ἐξαφανισθῆ μετὰ τὴν εὐρύνηση τοῦ μεγάλου παραλιακοῦ δρόμου, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μέσα στὸν κήπο τοῦ ἄλλοτε κτήματος Γ. Μπέλλου, τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου στὴν περιοχή τοῦ τσιφλικιοῦ τοῦ Ἰγκλιζ Ἀλῆ μπέη, τῆς Ἀναλήψεως ποὺ εἶναι γνωστὸ ὡς Τσομπὰν Ἀγίασμα, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μεταξὺ Κιούπλιτζε καὶ Βηλέρβη καὶ ἄλλα. Εἶχε καὶ παρεκκλήσι μέσα στὸ κτήμα Χαραλαμπίδου τιμῶμενο στὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, ποὺ κατεστράφη στὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγίασματα σώζεται καὶ λειτουργεῖ μόνο τὸ Ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Γιὰ τὸ Ἀγίασμα τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου ποὺ εἶναι ἐγκαταλελειμμένο, ὑπάρχει πιθανότης νὰ ξανακτισθῇ καὶ εὐπρεπισθῇ.

Τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος εἶναι Βυζαντινὸ, ἔχει σχῆμα σηραγγοειδὲς καὶ προχωρεῖ σὲ βάθος μεγάλο ποὺ ἐνισχύει τὴν παράδοση ὅτι τροφοδοτοῦσε τὸ ὕδραγωγεῖο τῆς Μονῆς τῆς Μετανοίας. Ἰχνη τοῦ ὕδραγωγείου τούτου ποὺ εἶναι γνωστὸ μετὰ τὸ ὄνομα «χαζνές» καὶ ποὺ βρίσκεται πλάγι στὸ παλαιὸ νεκροταφεῖο, σώζονται ἀκόμη.

Ἐνας παππᾶς, ὁ ἱερεὺς Διονύσιος ὁ Χίος φρόντισε πρὸ ἑβδομήντα περίπου χρόνια νὰ διορθώσῃ καὶ στεγάσῃ τὸ ἀγίασμα καὶ νὰ καλλωπίσῃ τὴν περιοχὴ του. Αὐτὸς ἔκτισε τὰ «σέτια» τοῦ κήπου τοῦ ἀγίασματος καὶ φύτευσε δένδρα. Ὁ τάφος τοῦ Διονυσίου ποὺ πέθανε τὸ 1885 βρίσκεται στὴν εἴσοδο τοῦ ἀγίασματος. Τὸ 1909 ὁ ναῖσκος ἔχει ἀνοικοδομηθῆ δαπάναις τῶν ἀδελφῶν Χατζοπούλων, ποὺ εἶναι καὶ αὐτὰ παιδιὰ τῆς κοινότητος, στὴ μνήμη τῶν γονέων των.

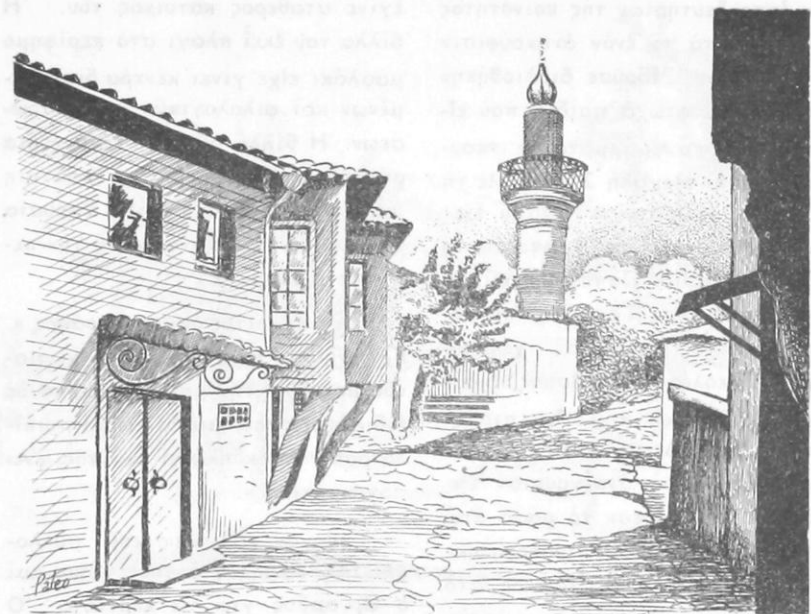
Ἐκεῖνο ποὺ τραβᾷ τὸν προσκυνητὴ στὸ ἀγίασμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χάρη καὶ τὴν θαυματουργὴ δύναμη, εἶναι καὶ ἡ περιοχὴ του μετὰ τὸ καφεενδάκι του. Πλάτανοι, ἀγριοκαστανιές καὶ ἄλλα θαθύσκια δένδρα καλοῦν τὸν

προσκυνητή νὰ ἀναπαυθῆ στὴ σκιά τους, νὰ δροσισθῆ λίγο καὶ θαυμάσῃ τὸ πανόραμα τῆς Πόλης μὲ τὸ κάτω μέρος τοῦ Βοσπόρου πού κρύβει τὴν ἐξοδὸ τοῦ πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ πού κάνει νὰ νομίζῃ ὁ θεατὴς πὼς πρόκειται γιὰ λίμνη.

Ἡ περιοχή αὐτὴ τοῦ ἁγιάσματος εἶδε κάποτε μεγάλες γιορτὲς καὶ πανηγύρια. Ὄταν πρὸ τριάντα περὶπου χρόνια ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκευασθῆ τὸ κοινοτικὸ σχολεῖο πού

εἶχε ἀρκετὰ καταστροφὴ ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ ἐπίταξη, στὸν κήπον αὐτὸν τοῦ ἁγιάσματος δόθηκε μιὰ μεγαλόπρεπη γιορτὴ, πού εἶχε ἐξασφαλίσῃ εἰσπράξεις πού ἀπετέλεσαν ρεκόρ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ἔτσι εἶχε ἐπισκευασθῆ ριζικὰ τὸ σχολεῖο καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ νηπιαγωγείου εἶχε διασκευασθῆ σὲ αἴθουσα τελετῶν μὲ σκηνὴ γιὰ θεατρικὴ παράσταση.

ΓΡΑΦΙΚΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ

Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΣΗ

Κοινότης μὲ σφρίγος καὶ ζωὴ σὰν τὸ χωριὸ μας δὲν μπορούσε νὰ ὑπολειφθῆ στὴ μορφωτικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ κίνηση. Ὁφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ἡ κλίσις πρὸς τὴν μάθηση ἦταν μεγαλείτερη ἀπὸ τώρα. Στὸ Ζωγράφειο καὶ στὴν Μεγάλῃ Σχολῇ σπούδαζαν πολλὰ παιδιά τοῦ χωριοῦ. Τὰ μὲν εὐπορα στὸ Ζωγράφειο τὰ δὲ ἄπορα στὴ φτωχόμαννα Μεγάλῃ Σχολῇ.

Ἔτσι ἡ οἰκογένεια τοῦ Στρατῆ πασᾶ Φωτιάδη ἐβγαλε ἕνα γιατρὸ, ἕνα τραπεζίτη-ἔμπορο καὶ δυὸ πολιτικούς μηχανικούς. Ἡ οἰκογένεια Γ. Μπέλλου ἕνα δικηγόρο καὶ δυὸ

ὀδοντοῖατρούς. Ἡ οἰκογένεια Ἰωακείμ Ἀναστασιάδη ἕνα τραπεζίτη. Ὁ Σταύρος Βουτυρᾶς πού ἦταν καὶ αὐτὸς παιδί τοῦ χωριοῦ μας, δὲν συνετέλεσε λίγο στὴν κίνηση αὐτὴ πρὸς τὰ γράμματα. Ἐνα σωματεῖο πού ἔφερε τὸ ὄνομα «Φιλόπτωχος Ἀδελφότης ἢ Πρόνοια» καὶ πού ἔδρασε στὸ ἐπίπεδο αὐτό, ἰδρύθη τὸ 1882 καὶ εἶχε σφραγίδα πού ἔφερε στὸ μέσο τὸ ρητὸ «ὀρέγου τῶν καλῶν». Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέστειλε τὴν δράση του καὶ τὸ 1904 ἔγινε ἡ ἀνασύστασις του μὲ σκοπὸ καὶ μέλημα «τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν ἀπόρων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν

τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς κοινότητος καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν». Ἰδρυσε βιβλιοθήκην καὶ δοθήσῃσι φτωχὰ παιδιὰ πού εἶχαν κλίση στὰ γράμματα νὰ σπουδάσουν στὴν Μεγάλῃ Σχολῇ. Μὲ τὴ δράση τοῦ σωματείου αὐτοῦ ἔχει συνδεθῆ τὸ ὄνομα τοῦ «μακαρία τῆ λήξει» Εὐσταθίου Ποπέσκου τοῦ κατόπιν ἐπισκόπου Τρωάδος, πού ἦταν καὶ αὐτὸς παιδί τοῦ χωριοῦ μας. Ὁ ἰδεολόγος Ποπέσκος, διδάκτωρ τὰ νομικὰ τοῦ Πανεπιστημίου Πετρούπολεως, ἀφῆκε τὸ λαμπρὸ στάδιο πού ἀνοίγονταν ἐμπρὸς του καὶ φόρεσε τὸ ράσο ἀπὸ πίστη καὶ ἰδεολογία. Χειροτονήθηκε καὶ ἐχρημάτισε προϊστάμενος στὸ χωριό, ἔδρασε ὡς πρόεδρος στὴν ἀδελφότητα καὶ συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ κάθε κίνηση φιλανθρωπικῆ καὶ μορφωτικῆ.

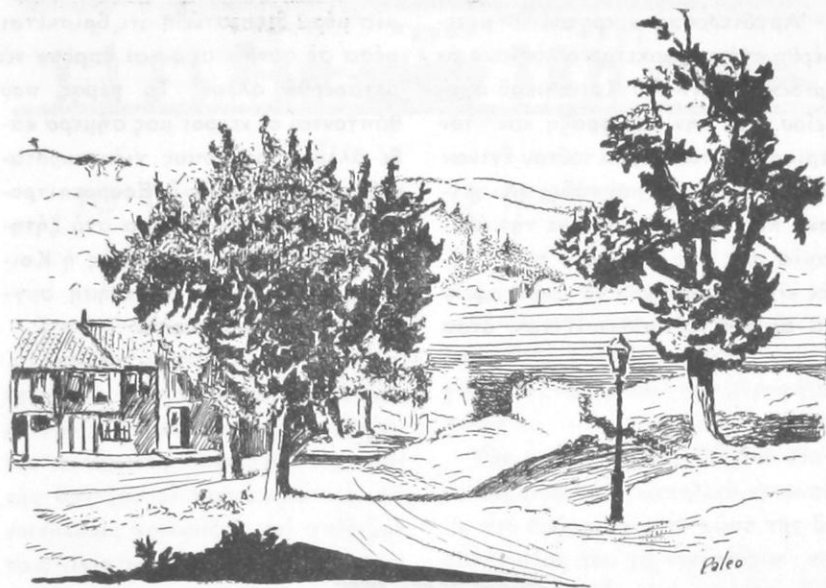
Στὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο ὠφελήθηκε πολὺ τὸ χωριό μας καὶ ἀπὸ τὴν διαμονή σ' αὐτὸ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ Βυζαντινολόγου Ζαννῆ Παπαδοπούλου, πού τώρα εἶναι καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ σύσταση τῶν ἰατρῶν εἶχαν ἔλθει στὸ χωριό νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ σοβαρὰ ἀρρώστεια, θεραπεύθηκε ἐντελῶς καὶ

ἔγινε σταθερὸς κάτοικός του. Ἡ βίλλα του ἐκεῖ πλάγι στὸ περίφημο μασλάκι εἶχε γίνῃ κέντρο διανοουμένων καὶ φιλολογικῶν συγκεντρώσεων. Ἡ βίλλα αὐτὴ σὲ ξένα χέρια σήμερα, μὲ τὴ θλιβερὴ τῆς ἐμφάνισή μοιάζει σὰ νὰ πενθῇ τὴν ἀπουσία τοῦ κυρίου τῆς καὶ νὰ θρηνῇ τὴν περασμένη εὐτυχία.

Καὶ ὁ ἔγκριτος δημοσιογράφος κ. Γρηγόριος Γιαβερίδης εἶναι χωριανός μας ἀπὸ τὴν μητέρα του, τὸ δὲ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ χωριὸ ποικιλότροπα τὸ ἐκδηλώνει διὰ τῆς «Ἀπογευματινῆς».

Ἐπὶ ἔρχαν καὶ μουσικοὶ σύλλογοι. Ὁ Ἑρμῆς γιὰ τοὺς νέους καὶ ὁ Θρίαμβος γιὰ τὰ κορίτσια. Ὁ Θρίαμβος μὲ πρόεδρο τὴν μουσοτραφῆ κ. Κορνηλία Ἀπέργη, τότε διευθύντριαν τοῦ Παρθεναγωγείου, εἶχε δράσει μὲ κονσέρτα καὶ θεατρικὲς παραστάσεις, πού ἔδιδε στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς σχολῆς.

Στὸ μορφωτικὸ κεφάλαιο οἱ σημερινοὶ νέοι τοῦ χωριοῦ δὲν ἔχουν δυστυχῶς νὰ ἐπιδείξουν πολλὰ πράγματα. Καὶ ἐνῶ στὶς περισσότερες κοινότητες ἔχουν ἰδρυθῆ μορφωτικοὶ σύλλογοι, τὸ χωριό μας καθυστερεῖ ἀκόμη.

ΤΑ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ ΤΟΥ

Ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι τρέφουμε ἰδιαίτερο σεβασμὸ καὶ ἀγάπη στοὺς νεκρούς μας, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία καθιέρωσε ὠρισμένες μέρες τὸ χρόνο στὴ μνήμη τῶν νεκρῶν. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς νεκρούς μας κάμει νὰ διατηροῦμε τέλεια νεκροταφεῖα ὅπως τὸ νεκροταφεῖο τοῦ Σισλῆ πού εἶναι δεῖγμα ἀνωτέρου πολιτισμοῦ.

Ἀπὸ παλαιότερες ἐποχῆς τοὺς χωριανούς τοὺς ἐβασάνιζε τὸ ζήτημα τοῦ νεκροταφείου. Κάποτε οἱ νεκροὶ μας ἐθάπτοντο στὸν παρὰ τὴν

Ἐκκλησία χῶρο πού λέγεται «καταλώνια» καὶ στὸ χῶρο πού βρίσκεται μεταξὺ τοῦ κήπου τοῦ Ἀγιάσματος καὶ τῶν κάτω σπητιῶν. Σὲ ἓνα χοτζέτι (ἀπόφασις ἱεροδικαστηρίου) πού χρονολογεῖται πρὸ διακόσια χρόνια καὶ πού βρίσκεται στὰ ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος βλέπουμε ὅτι κάποιος Ἰσμαῆλ σοῦμπασης μετέστρεψε τὸ νερὸ τοῦ ἁγιάσματος, μῆπκε στὸ νεκροταφεῖο, ἔσκαψε καὶ ἔβγαλε τὰ ὀστά τῶν νεκρῶν καὶ ὁ καθὼς ἐκάκισε τὴν πράξιν καὶ τὸν διέταξε νὰ φύγῃ.

Ἄργότερα τὸ νεκροταφεῖο μετεφέρθη στὸν παρακείμενο λοφίσκο ἀκριβῶς ἔναντι τοῦ Κοινοτικῆς σχολείου. Γιὰ τὴν περίφραξη καὶ τὸν περιορισμὸ τοῦ χώρου τούτου ἔγιναν ἄλλοτε ὀμηρικοί καυγάδες με γείτονα πού δὲν καταλάβαινε τὴν ἀδυναμία μας στὸ κεφάλαιο αὐτό. Τέλος εἶχε περιφραχθῆ τὸ νεκροταφεῖο καὶ ἄρχιζε νὰ καλλωπίζεται, ὅταν

μία μέρα διεπιστώθη ὅτι βρίσκεται μέσα σὲ συνοικισμό καὶ ἔπρεπε νὰ μεταφερθῆ ἄλλου. Τὸ μέρος πού θάπτονται οἱ νεκροὶ μας σήμερα κάθε ἄλλο παρὰ τόπος γιὰ νεκροταφεῖο εἶναι. Εὐτυχῶς ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ ἐργάζεται δραστήρια στὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ ἐλπίζουμε πῶς ἡ Κοινότης σύντομα θὰ ἀποκτήσῃ συγχρονισμένο νεκροταφεῖο.

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΧΑΛΑΣ ΤΟΥ

Σποραδικές ἐορτές ὅπως τῆς Ἀναλήψεως ἔπαιρναν τὴν ὄψιν πανηγυριοῦ, τὸ καθαυτὸ ὅμως πανηγύρι τοῦ χωριοῦ ἐγένετο τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Μέρη προὐ τῆς ἐορτῆς ἄρχιζαν οἱ προετοιμασίες. Οἱ νοικοκυρὲς καθάριζαν καὶ στόλιζαν τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ φιλοξενήσουν τοὺς συγγενεῖς καὶ γνωστούς τους, ἢ μεγαλειότερη ὅμως ἐτοιμασία γινόταν στὰ καπηλειά. Καὶ εἶχε τὸ χωριὸ τότε 22 καπηλειὰ καὶ δύο καζίνα τὸ ἓνα τοῦ Χατζόγλου κάτω ἀπὸ τὸ κτήμα Μελέγκογλου με δύο εἰσόδους καὶ με μπιλιάρδο, πού ἔλειψε με τὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση, καὶ τὸ καζίνο τῆς Κοινότητος πλάγι στὴν ἀποβάθρα, με μπιλιάρδο ἐπίσης, πού ἦταν τότε σὰ νὰ λέμε τὸ ἀριστοκρατικὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ καζίνο αὐτοῦ ὁ Σταῦρος Βουτυράς εἶχε ἐξασφαλίσῃ δωρεὰ 88 λιρῶν χρυσῶν ἐκ μέρους τοῦ Παύλου Στεφάνοβικ.

Στὰ καπηλειὰ λοιπὸν ἀπὸ μέρες τὰ παιδιὰ κολλοῦσαν σὲ σπάγγους πανηγύρια, χρωματιστὰ τριγωνικὰ χαρτιά πού θὰ στόλιζαν τοὺς δρόμους. Δανεικὰ τραπέζια καὶ καρέ-

κλες ἤρχοντο ἀπὸ τὸ Μέγα Ρεῦμα ὅπου κατὰ μία ἐβδομάδα εἶχε προηγηθῆ τὸ πανηγύρι τοῦ Προφήτου Ἡλία.

Τὴν παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κάθε καπηλειὸ κρεμνοῦσε στὸ δρόμο καὶ στὸν χώρον τῆς δικαιοδοσίας του τὰ πανηγύρια καὶ ἔρριχνε τραπέζια καὶ καρέκλες. Τὴν παραμονὴ τῆς ἐορτῆς ἐγένετο στὸ ἀγίασμα, τὴ νύκτα, παράκλησι καὶ ἀγρυπνία, τὴν δὲ κυριώνυμο ἡμέρα ἀρχιερατικὴ λειτουργία στὴν Ἐκκλησία καὶ κατόπιν τὸ ἐκκλησίασμα «ἐν λιτανείᾳ» με τὸν Δεσπότη καὶ τὴν ἀκολουθία του ἀνέβαινα στὸ ἀγίασμα καὶ ἔψαλλαν δοξολογία. Οἱ ἐκκλησιαστικὲς αὐτὲς τελετὲς γίνονται καὶ σήμερα χωρὶς τὴν λιτανεία.

Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύκτες διαρκοῦσε τὸ γλέντι τοῦ πανηγυριοῦ. Λατέρνες, κιθάρες, φουσαρμόνικες καὶ ζουρνάδες ἀκολουθοῦσαν τοὺς γλεντιζέδες ἀπὸ καπηλειὸ σὲ καπηλειὸ. Γυρολόγοι πού κύτταζαν τὶς τύχες με ἄσπρους ποντικούς καὶ περιστέρια διαλαλοῦσαν τὸ ἐμπόρεμά τους. Καὶ φώναζαν: «Οἱ ποντικοὶ τῆς Ἀμερικῆς τὴν τύχη του

δοκιμάζει ο καθείς». Και ο άλλος με τὸ ἄσπρο περιστέρι φώναζε: «Ἡ Μανιώ με τὸ σινιὸ κυττάζουμε τὶς τύχες. Γιὰ νιὲς καὶ γιὰ παντρεμμένες, γιὰ λεύτερες καὶ γιὰ ἄρραβωνιασμένες». Ἦταν δὲ ἡ Μανιώ με τὸ σινιὸ τὸ ἄσπρο περιστέρι πού εἶχε στὸ κεφάλι του ἕνα στόλισμα ἀπὸ φτερά. Καὶ ἔτρεχαν οἱ νιὲς με μιὰ δεκάρα νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ποντικού ἢ τοῦ περιστεριοῦ τὸ χαρτάκι πού ἔγραφε τὴν τύχη τους. Μὲ μιὰ δεκάρα ἐπίσης οἱ μικροὶ κολλοῦσαν τὸ μάτι τους στὸ μεγεθυντικὸ φακὸ ἐνὸς κουτιοῦ καὶ ἔβλεπαν μέσα σημεῖα καὶ τέρατα.

Τὸ βράδυ ἄναβε τὸ γλέντι καὶ ἀπὸ καπηλειὸ σὲ καπηλειὸ οἱ παρέες περὶ τὰ μεσάνυχτα καταντοῦσαν στὸ μεϊδάνι τοῦ μαχαλά. Ἐδῶ πρέπει ν' ἀνοίξουμε μιὰ παρένθεση καὶ πούμε λίγα λόγια γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ τοῦ χωριοῦ πού ὀνομάζεται μὲν Γενὴ μαχαλάς, τὰ παιδιὰ ὅμως τοῦ χωριοῦ τὸν ἀποκαλοῦν ἀπλᾶ «μαχαλά».

Ἦταν ξακουστὸς ὁ μαχαλάς πρὸ τριάντα καὶ πέραν χρόνια πρῶτον γιὰ τὰ ὄμορφα του κορίτσια, δεύτερο γιὰ τὸ μεϊδάνι του καὶ τρίτον γιὰ τοὺς γυναικοκαυγάδες του. Δὲν θὰ πῆ καὶ τώρα πὼς δὲν ἔχει ὄμορφα κορίτσια τὸ Τσεγκέλκιοϊ, τότε ὅμως ἦταν περισσότερα καὶ τὰ μαῦρα τους μάτια καρδιὲς πλήγωναν. Οἱ γυναικοκαυγάδες τοῦ μαχαλά ἀφήκαν ἐποχὴ ξεπέρασαν τὰ ὄρια τοῦ χωριοῦ καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴ σὲ ἀείμνηστο καθηγητὴ τῆς Μ. Σχολῆς ὅταν δίδασκε Ἄριστοφάνη, νὰ παραβάλῃ μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὰς «ἐκκλησιαζούσας» με γυναικοκαυγὰ τοῦ μαχαλά.

Τὸ μεϊδάνι με τὴν βαθύσκιος πλατάνους, τὴν βρύση του καὶ τὰ γύρω πέντε καπηλειὰ του, τραβοῦσε πάντοτε τοὺς γλεντζέδες. Ἐδῶ λοιπὸν κατέληγαν οἱ παρέες τοῦ πανηγυριοῦ περὶ τὰ μεσάνυχτα καὶ διαρκοῦσε τὸ γλέντι ὡς τὸ πρῶτ', χωρὶς νὰ ἀποκλείεται νὰ λήξῃ με καυγὰ χωριανῶν καὶ ξένων με ἀφορμὴ τὰ μαῦρα μάτια κάποιας νηᾶς.

ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ

Ἦταν ξακουσμένο τὸ χωριὸ ἄλλοτε γιὰ τὰ ἀμπέλια του. Ὁρισμένες περιφέρειες ἐξακολουθοῦν νὰ καθορίζονται ἀκόμη με τὸ ὄνομα ἀμπέλι, τοῦ Καραμπάμπα καὶ ἄλλα. Ἡ παραγωγή σταφυλιῶν ἦταν τόση ὥστε τὰ καπηλειὰ τοῦ χωριοῦ τὸ κρασί τους ἀπὸ αὐτὰ τὰ σταφύλια τὸ ἔκαμαν. Ἀργότερα ἡ φιλοξήρα κατέστρεψε τὰ ἀμπέλια καὶ ἔγιναν χωράφια γιὰ φράουλες. Ἐτσι δημιουργήθηκε ἡ συντεχνία τῶν φραουλατζήδων πού ἐξέλιπε καὶ αὐτὴ ἀργότερα.

Φημισμένα προϊόντα τοῦ Τσεγκέλκιοϊ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι τὰ ἀγγουράκια του, τὰ λεγόμενα ρούσικα καὶ τὰ κυδώνια του, τὰ τελευταῖα αὐτὰ μεγαλόπρεπα σὲ ἐμφάνιση καὶ σὲ χυμὸ. Ἡ φήμη τῶν δύο αὐτῶν προϊόντων ἔχει ξεπεράσει τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνθοκομία δὲν καθυστερεῖ καὶ πολλοὶ λαχανόκηποι ἔχουν μετατραπῆ σὲ ἀνθοκήπους.

Στὸ Τσεγκέλκιοϊ θάλλει καὶ ἡ δάφνη, τὸ σύμβολο αὐτὸ τῆς δόξας καὶ τῆς ἀνδρείας. Ἀπὸ τοῦ Μπακιρ-

τζήμπαση καὶ πέρα πρὸς τὰ ἐπάνω οἱ πλαγιὲς τοῦ δρόμου εἶναι κατάφωτες ἀπὸ δάφνη.

Ὅσο γιὰ τὰ ἐσνάφια, παλαιότερα ἀναφέρονται οἱ γουναράδες, ἀργότερα οἱ πετράδες, γιὰ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν λατομείων πέτρας, οἱ κηπουροί, οἱ ψαράδες καὶ ἄλλοι.

Χάρη στὸ «Νεολόγο» τοῦ Βουτουρά, ἤκμασε κάποτε καὶ ἡ συντεχνία στοιχειοθετῶν καὶ τυπογράφων.

Ἰδιαιτέρη συντεχνία ἀποτελοῦσαν οἱ κἀηλοι, εἶχε δὲ τὸ χωριὸ τότε με τὸν μαχαλά εἴκοσι δύο καπηλειὰ. Κάθε καπηλειὸ ἐτοίμαζε τὸ κρασί του καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ὑπῆρχαν στὸ χωριὸ ἀμπέλια τὸ κρασί γινόταν ἀπὸ σταφύλια τοῦ χωριοῦ. Ὅταν ὅμως ἔλειψαν τ' ἀμπέλια, τότε κάθε κάπελας ἔφερε σταφύλια ἀπὸ τὴν Καλλικράτεια καὶ τὸ Ξάστρο. Μεγάλῃ κίνηση εἶχε τὸ χωριὸ με τὶς μουστιές. Κάθε καπηλειὸ χόριζε τὰ καλλίτερα σταφύλια καὶ σὲ καμπαρέδες τὰ μοίραζε στὴν πελατεία του. Ἦταν μιὰ εὐγενικὴ ὑπόμνηση νὰ τιμήσουν ἀργότερα τὸ καινούργιο κρασί.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΜΟΥ

Το Τσεγκέλκιοϊ έχει προσανατολισμό μεσημεριονατολικό, έχει στραμμένα τα νώτα στον βορριά. Γι' αυτό έχει το ήπιώτερο κλίμα του Βοσπόρου. Ο μακαρίτης Κουρεμένος και άλλοι γιατροί τους αρρώστους των στο Τσεγκέλκιοϊ τους έστελλαν να αναρρώσουν. Πολλοί από αυτούς που ηύραν εδώ την υγεία τους έμειναν και έγιναν σταθεροί χωριανοί. Ένας γιατρός την περιφέρεια από το Άγίασμα μέχρι του Βακιρτζήμπαση και πέρα την αποκαλεί σανατόριο.

Ως κέντρο παραθερισμού εκτός από το καλό κλίμα, το χωριό μας έχει και άλλα πλεονεκτήματα: είναι κοντά στην Πόλη και έχει πολύ συ-

χνή συγκοινωνία. Πλάγι στην απόβαθρα ή πλατεία του με τους βαθύσκιους πλατάνους και τα καφεενδάκια της τραβιά όχι μόνο τους χωριανούς αλλά και άλλους από τα γύρω χωριά.

Παραθερισται πάντοτε ήρχοντο στο Τσεγκέλκιοϊ, τα τελευταία όμως χρόνια περίσσευσαν. Πέρυσι ήλθαν περίπου 80 οικογένειες και φέτος 82. Το Τσεγκέλκιοϊ θα ήταν ίσως ένα από τα καλά κέντρα παραθερισμού αν είχε καταλληλότερα σπίτια. Από πολλές πλευρές είναι συμφέρον της κοινότητας να τραβιά τους ξένους και στο κεφάλαιο αυτό πρέπει να γίνη συστηματική δουλειά.

ΠΑΛΗΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΟΙ ΜΟΥΧΤΑΡΗΔΕΣ ΤΟΥ

Πρό του Συντάγματος κάθε κοινότης είχε και τον Ρωμηό μουχτάρη της. Ήταν δε ο μουχτάρης προσωπικότης. Συνεκέντρωνε διάφορες ιδιότητες και αξιώματα. Ήταν ληξιαρχος, αναφορογράφος, διερμηνεύς, διεκπεραιωτής υποθέσεων, ανάλογα δε με την μόρφωσή του χρησίμευε και ως νομικός σύμβουλος των χωριανών.

Αρχαιότερα αναφέρονται μουχτάρηδες ο Νικολάκης του Λαδά και ο Χρηστάκης, ο παππούς του σημερινού έφοροταμία κ. Κ. Χρηστίδη. Αργότερα δύο πρόσωπα διεκδικούσαν το αξίωμα αυτό, ο Νικολάκης

Χρηστίδης και ο Δήμος Χρηστίδης, πατέρας του κ. Κ. Χρηστίδη. Οφείλουμε όμως να όμολογήσουμε πως στον άγωνα ποίος θα καταλάβη το αξίωμα, επικρατούσε συνήθως ο Νικολάκης. Ξυπνός Άρβανίτης είχε επί του αντιπάλου του το προτέρημα να διαβάζη και κουτσογράφη τα παλαιά τουρκικά. Ήταν μουχτάρης, έφοροεπίτροπος, μπακάλης, κάπηλας και διεκπεραιωτής υποθέσεων. Διατηρούσε τέλειο ληξιαρχείο των χωριανών, άγαπούσε το χωριό και σε πολλές δύσκολες στιγμές έσωζε καταστάσεις.

ΜΑΝΩΛΗΣ Ο ΚΑΝΔΗΛΑΝΑΦΤΗΣ

Μικρόσωμος και αδύνατος τύπος ήλθε από το Μπακάλιοϊ στο

χωριό για κανδηλανάφτης και έμεινε μέχρι του θανάτου του. Ολίγολογος κατ' αντίθεση προς τη γυναίκα του Μανιώ, που ως το θράδυ φλυαρούσε, εργατικώτατος και υπομονητικός ποτέ δεν ήλθε σε σύγκρουση με τους τσορμπατζήδες. Τίς μεγάλες γιορτές, τα μεσάνυ-

κτα τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τοῦ Πάσχα χτυποῦσε τὶς πόρτες τῶν χριστιανῶν καὶ φώναζε «καιρὸς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν» μὲ τὴ συρτὴ γυναικεία φωνή του. Διαλαλοῦσε πρῶτ-πρῶτὶ τὶς κηδεῖες μὲ τὸ «ὁ ποτέ...πρὸς κύριον ἀπεδήμησε» καὶ τὸ ἀδύνατό του σῶμα μόλις συγκρατοῦσε τὰ σπρωξίματα ὅταν μοίραζε τὰ κόλλυβα. Δύο φορές τὸ χρόνο μεθοῦσε, τὴν Πρωτοχρονιὰ

ΒΑΣΙΛΗΣ Ο ΜΠΥΡΡΟΣ

Γυὸς τῆς κοκῶνα Μαρίτσας ἦταν γίγαντας, μὲ πελώρια χέρια καὶ πόδια. Ὅταν κάποτε πῆγε ἐθελοντῆς δὲν δρέθηκε ἀρβύλα στὸ πόδι

του καὶ ἡ ἐπιμελητεία τοῦ στρατοῦ τοῦ ἔκαμε παραγγελία.

Ἦταν ψαρῶς μὲ μιὰ θάρκα πισωμένη μέσα καὶ ἔξω πού μόνον αὐτὸν χωροῦσε. Ἦταν ἄξεστος καὶ

Ο ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ

Γυιὸς τῆς κοκῶνα Εὐδοκίας τῆς κηρανάφτρας στὸ γυναικωνίτη τῆς Ἐκκλησίας, ἔκαμε τὸν βαρκάρη καὶ τὸν ψαρᾶ. Μεθοῦσε ὠρισμένες μέρες τὸ χρόνο, κυρίως ὅταν εἶχε ψαρῶσυνη. Κοντόχοντρος, δὲν εἶχε τρίχα στὸ κεφάλι του καὶ ὅταν μεθοῦσε

καὶ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ὅταν γυρνοῦσε στὰ σπίτια νὰ εὐχηθῆ τὸν καλὸ χρόνο καὶ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη καὶ νὰ μαζεῦση φρούτα καὶ κόκκινα αὐγά. Δὲν μπορούσε νὰ ἀρνηθῆ τὰ κεράσματα στὰ διάφορα σπίτια καὶ τὸ βράδυ σὰ καράβι σὲ τρικυμισμένη θάλασσα γυρνοῦσε στὸν αὐλόγυρο τῆς Ἐκκλησίας πού ἦταν τὸ σπίτι του.

βλάσφημος καὶ ὅταν σὲ θαλασσοταραχὴ ἔκαμε νερὰ ἢ θάρκα, ἐπέφτε ἀνάσκελα, ἀνοιγε τὶς παλάμες καὶ σὲ χαρακτηριστικὴ στάση ζητοῦσε λογαριασμὸ ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὴν τρικυμία.

Ἦτον ἄριστος κολυμβητῆς καὶ τὰ Θεοφάνεια στὴν τελετὴ τῆς καταδύσεως τοῦ Σταυροῦ, ὅταν φυσοῦσε νοτῆα ἢ ὅταν χιόνιζε καὶ τὰ νερὰ ἦσαν θολωμένα οἱ ἄλλοι κολυμβηταὶ ἔχαναν τὸ σταυρό. Στὸ Μπύρρο τότε κατέφευγε ὁ Δεσπότης καὶ αὐτὸς σὰ ναυαγοςωστικὸ βοῦτοῦσε καὶ τὸν ἔβγαζε.

καὶ κόρωνε τὸ γλέντι, ἢ παρέα τοῦ κολλοῦσε κεριὰ σπαρμασέτα στὸ κεφάλι, τὰ ἀναβαν καὶ ἔτσι ἐμπρὸς ἢ λατέρνα, πίσω ἢ παρέα μὲ τὸν Τριανταφύλλη φωταγωγημένο καὶ τὰ παιδιὰ πού ἀκολουθοῦσαν, γυρνοῦσαν τὰ καπηλειὰ.

Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Τὸ Κούλελη, ὁ Κουλάς ὅπως οἱ χωριανοὶ τὸν ὀνομάζουν εἶναι συνοικία πρὸς τὸ βόρειο ἄκρο τοῦ χωριοῦ. Τὰ σπίτια του, ἀμφιθεατρικὰ κτισμένα, κατοπτρίζονται τὸ καλοκαίρι, τὸ πρῶτ, στὰ ἴσυχια νερὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἀντίθετα πρὸς τὸ χωριὸ καὶ τὸν μαχαλᾶ, ὁ Κουλάς ἦταν σοβαρὸς καὶ ἴσυχος. Τὸν τόνο τῆς σοβαρότητας τὸν ἔδιδε ὁ Στρατὴ Πισσᾶς Φωτιάδης, τὸν ἀκολουθοῦσε δὲ ὁ Κατραβέλλης. Γι' αὐτὸ δὲν εἶχε καπηλειὰ ὁ Κουλάς, ἀφῆκε ὅμως ἐποχὴ τὸ καφενεδάκι του, κάτω στὴν παραλία, ἐκεῖ πού εἶναι οἱ ἀποθήκες, μὲ τὸν Σοφοκλὴ τὸν καφετζῆ του. Τύπος μεγαλόσωμος καὶ καλοκαμωμένος, μὲ τὸ μαῦρο στριμένο μουστάκι του καὶ τὴν Δεσποτικὴ κοιλιὰ του, τὸν μὲν χειμῶνα περιορίζουνταν στὸ καφενεῖο πού ἦτο κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Δήμου

Χρηστίδη, τὸ δὲ καλοκαίρι ἔρριχνε καρέκλες καὶ τραπέζια στὸ παραθαλάσσιο τσαρδάκι, πού στέγαζε μὲ δάφνες. Στὸ κέντρο αὐτὸ κατάβραδα τὸ καλοκαίρι μαζεῦουνταν οἱ διανοούμενοι, μὲ τὸν Βιτάλη τὸν δάσκαλο καὶ τὸν παππᾶ. Ἐκεῖ συζητοῦσαν πολιτικά, ἔκαμαν κριτικὴ γιὰ τοὺς καθυστερούμενουςμισθοῦς τοῦ δασκάλου καὶ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, πού ἦταν τότε στὴν ἀκμὴ του. Ἐκεῖ ὁ μακαρίτης Γ. Διοιέτης πού ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν παρεθέρριζε στὸ Κούλελι, διάβαζε στῆν παρέα τὰ χειρόγραφα τῶν θεατρικῶν κριτικῶν πού μὲ προθυμία φιλοξενοῦσε τότε ἢ «Πρόδος».

Στὴν παρέα αὐτὴν ἔπαιρνε μέρος καὶ ὁ καλόκαρδος Σοφοκλῆς καὶ ὅταν ἐνθουσιάζετο τραγουδοῦσε τὴν Μαρσεγιέζα.

Η ΕΛΕΓΚΑΡΑ

Ἦταν ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος τῆς καυγατζοῦς. Πελώρια τὸ ἀνάστημα, τὴν φοβοῦνταν καὶ οἱ ἄνδρες. Στὰ τελευταῖα τῆς διατηροῦσε καφενεῖο στὸ μεῖδάνι. Γιὰ αὐτὴν μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς

γιὰ τὴν Σαμαρείτιδα «πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες καὶ ὃν ἦδη ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ». Ἀστεία δὲν χωροῦσαν μαζύ της, συνέβη δὲ σὲ ἀνδρικούς καυγάδες νὰ λάβῃ μέρος καὶ δεῖρῃ τοὺς ἀδικούντας.

Ο ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ

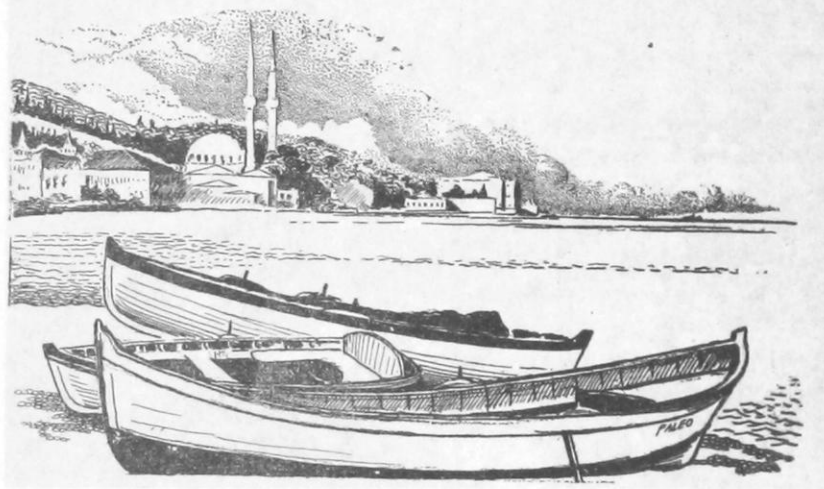
Ο μόνος παλιός τύπος που ζή. Δέν έχει εξακριβωθή τί δουλειά έκαμε στα νειάτα του, είναι θεβαιωμένο μόνον ότι είχε μεγάλη επιτυχία τις άποκρίες. Γινόταν μαύρος Άράπης με σαλβάρι και περικεφαλαία που είχε στην άκρη ούρα λαγού που κινούνταν μεγαλόπρεπα στο κούνημα του κεφαλιού του. Αυτόσχέδιος ποιητής δέν έλειπε από τον κλύδωνα. Μετά τον Βαλκανικό πόλεμο όταν τον άκουσαν να τραγουδή κάποιο άκατάλληλο τραγούδι τον τιμώρησαν και από τότε έχασε τα κέφια του. Όταν ο Μου-

σολίνη την έπαθε στην Πίνδο, ο Βαλλιάνος σκάρωσε ένα μακροσκελές ποίημα με πολλά κολακευτικά για τον Άταλό δικτάτορα. Είναι γνωστό το άμπέλι του Βαλλιάνου, τα προϊόντα του όμως είναι άγνωστα. Είχε κάποτε το γάϊδαρό του, ο όποιος όταν συνήθισε να τρώγη έφημερίδες, έφυγε για την αιωνιότητα. Είχε γεροντικές αισθηματικές άπογοητεύσεις, τώρα δέ τον άπασχολεί ή κατσικά του. Ο καλόκαρδος πρόεδρος της Κοινότητας έκτιμώντας το παρελθόν του τον καλεί στο φιλόξενό του τραπέζι.

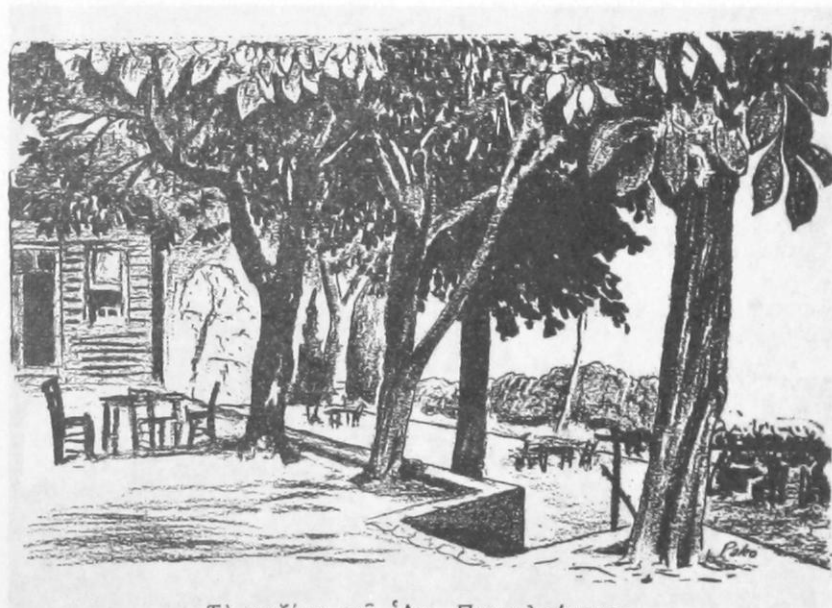

(ΕΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΚΥΡΙΑΚΥΔΗ)

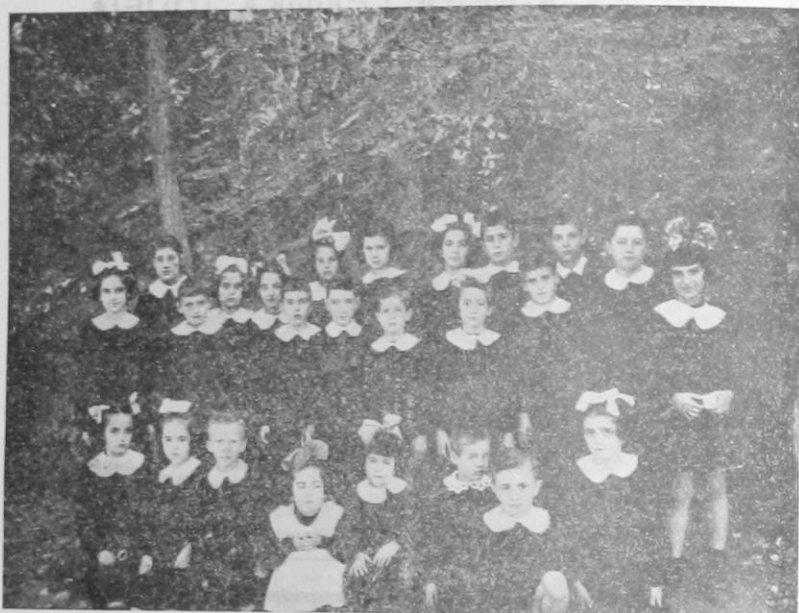
ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΠΕΙΑ

Θέα προς την Πόλη και το Beylerbey

Το καζίνο του Άγ. Παντελεήμονος

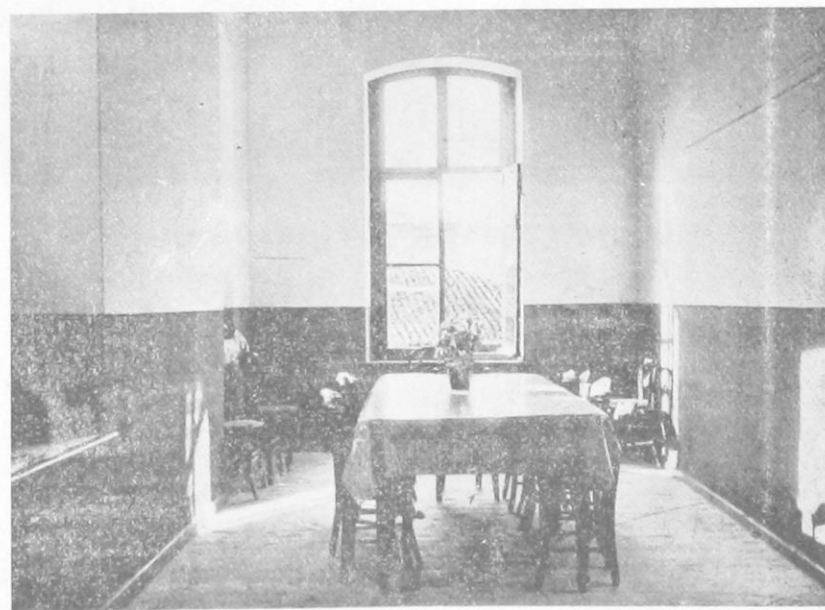
Τὰ παιδιά του χωριού μας στὸν ἀλόγγουρο τοῦ Σχολείου τους

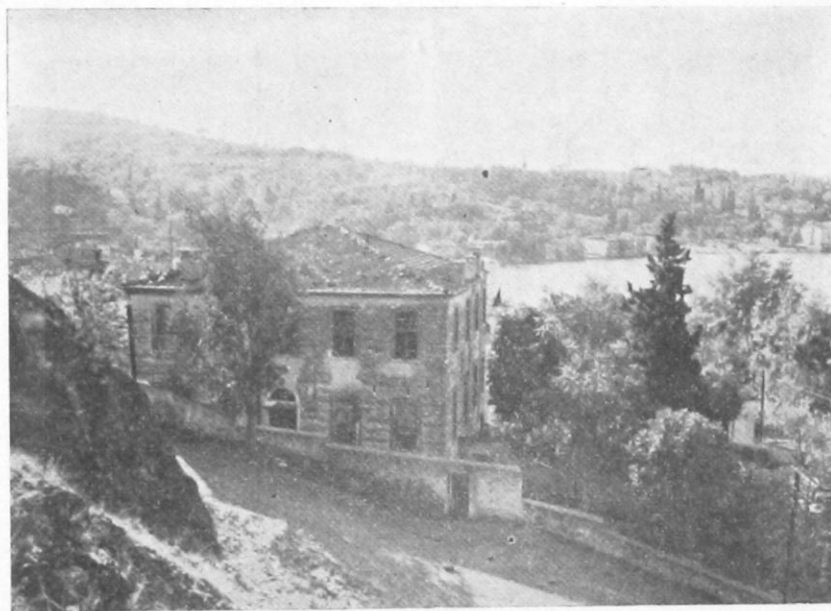
Ἡ πνευματικὴ ὁδηγὸς τους ἡ διευθύντρια στὸ γραφεῖο της

Τὰ μικρὰ μὲ τὰ φορητὰ γραφεῖα τραπεζάκια τους τοῦ νέου ἀμερικανικοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος

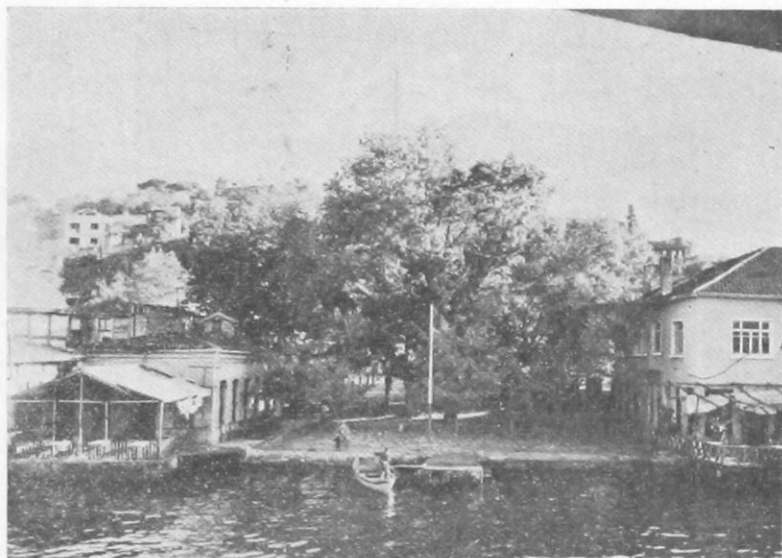
Τὸ Ἐστιατόριο

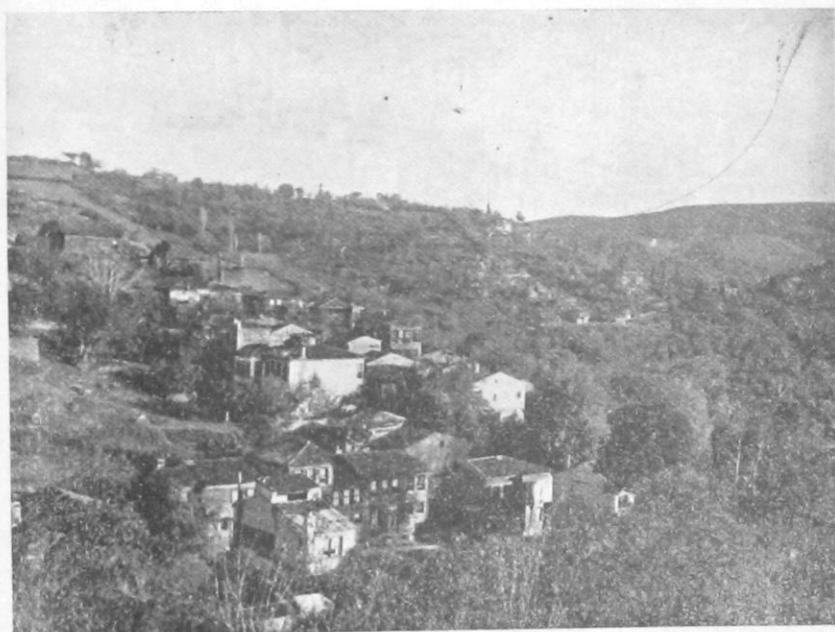
Τὸ Σχολεῖο γενική ἄποψη. Στὸ βάθος ὁ κόλπος Ηανυζ βασι

Τὸ Τσεγκέλιοι γενικὴ ἄποψη

Ἡ παραθαλάσσιος πλατεῖα καὶ τὸ καζίνο τῆς Ἐκκλησίας

Γενή Μαχαλάς

SISMANOGLIO

NOGLIO